

ρούς. Αὐτῶν τῶν ἡμερῶν ἐργασία εἶνε τὸ ποίημα Κόρη ν μὲ λευκά μαλλιά καὶ μακρὰ διατριβή. Ἀνὰ τὸν Ἑλικῶνα, μονογραφία περὶ τῆς παγκοσμίου Ballade, μὲ τὰς κυριωτέρας ἐξ αὐτῶν θαυμασιῶς ἀποδομέναις εἰς στίχους ἐλληνικοῦς. Τὰ δύο ταῦτα εὐρίσκονται ἤδη ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ τῆς Ἑστίας; ἀλλὰ καὶ τὰλλα ἀνέκδοτα του πρέπει φιλοστόργως νὰ ἐκδοθῶσιν. Ἄν τὸ ἐνεστώσ ἡδίκησε τὸν ποιητὴν τῶν Ἀθιδῶν Ἀύρων, τὸ μέλλον ὀφείλει νὰ τὸν ικανοποιήσῃ. Καί εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ τὸν ικανοποιήσῃ. Ὁ ἐκδότης ὁ ὁποῖος θάγοράσῃ τὰ χειρόγραφα δὲν θὰ ζημιωθῇ ποτέ.

*

Ὁμιλῶν περὶ τοῦ Βιζυνοῦ, μετεχειρίσθη σχεδὸν ἀσυνειδήτως ἓνα χρόνον παρωχημένον, ὡσεὶ ὠμίλουν περὶ ἀνθρώπου ἤδη νεκροῦ. Ἀλλὰ μήπως διαφέρει τὸ νεκρὸν τὸ ἄχρηστον ἐκεῖνο καὶ οἰκτρὸν ναυάγιον, τὸ σῶμα τὸ ἔρημον καὶ σκοτεινόν, ἄνευ ἀκτίνος λογικοῦ, ἔγκλειστον εἰς θεραπευτήριον ἄνευ οὐδεμιᾶς, οὐδὲ τῆς ἐλαχίστης ἐλπίδος θεραπείας; Ὑπάρχουσι τόσῳ συχνὰ περιστάσεις καθ' ἃς ὁ θάνατος εἶνε εὐκαταῖος ὡς σωτήρ, ὡς ἡ μόνη ἀπαλλαγὴ πότε ἀπὸ τοῦ αἴσχους καὶ τῆς ἀμηχανίας, πότε ἀπὸ τῆς ἀλγηδόνος καὶ τῆς θλίψεως τοῦ ἀσθενοῦς ἢ τῶν περὶ αὐτόν; Καὶ ἐκεῖνος μὲν τὸρα οὐδενὸς συνειδήσιν ἔχων, ἐν τῇ μέθῃ του ὡς ἀπὸ χάσις καθ' ἣν χαρίζει μὲ χεῖρα ἀφειδῆ καὶ ψυχὴν εὐφρόσυνον ἑκατομύρια καὶ δόξας, πιθανόν, βέβαιον μάλιστα, νὰ εὐρίσκειται ἐκεῖ εὐτυχῆς καὶ εὐχαριστημένος. Ἄλλ' ἀντὶ τῆς ἀθλίας ταύτης καὶ ἄνευ σκοποῦ καὶ ἐλπίδος ζωῆς, πόσον ἡμεῖς προτιμῶμεν τὸν καλὸν τάφον, ἐφ' οὗ θὰ ἐρησυχάσῃ περιλυπος ἢ ἀγάπῃ μας, ἢ δοκιμαζομένη καὶ ἀγωνιώσα κατὰ τὴν φεβερὰν αὐτὴν ἀτυχίαν τοῦ ἀγαπημένου ἀσθενοῦς!...

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΘΑΛΑΣΣΑ

Ἀπὸ τὰ ὕψη τῶν βράχων τῆς Φρεαττοῦς ἀντίρρυζα χθὲς τὴν θάλασσαν ἀπέναντί μου εἶχα τὸν Ὑμητόν, ὀλιγώτερον εὐγραμμον, ἢ ὅσον τὸν βλέπομεν ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τῆς πλατείας τοῦ Ζαπελοῦ; πρὸς τὰ δεξιὰ μου τὰ βουνὰ τῆς Αἰγίνης ἐκυάνιζον ἀπαλῶς τὸν ὄριζοντα; ἀριστερόθεν ὄνειρωδῶς καὶ ὡς ἀτμούφαντοι διεκρίνοντο ὁ Λυκαβητὸς καὶ ἡ Ἀκρόπολις. Κάτωθ' ἐμὲ εἶχα τὴν θάλασσαν; δὲν εἶχα διωλισθαιναν ἐπὶ τῶν γαλήνιων τῆς νῶτον τὰ βλέμματά μου καὶ ἐκολυμβούσαν ἐκεῖ καὶ ἐπερυγίζαν καὶ ἠγαλλίων ὡς λάροι καὶ ἔφευγαν μακρὰν, μακρὰν πρὸς τὰ ἀπίωτα βᾶθη, ἐκεῖ ὅπου ἐν ἀέραντον φίλημα νομίζεις ὅτι συνεννοεῖ τὰ δύο ἄπειρα. Ἄνωθ' ἐμὲ εἶχε τὸ οὐρανός, καθαρὸς, ὑπὸ λευκῶν τινῶν μικροκαμωμένων νεφιδίων ποῦ καὶ ποῦ διαστιζόμενος. Αἱ πεπερασμένοι αἰσθήσεις μου δὲν εὐρίσκαν πολλὴν ἀναλογίαν πρὸς τοὺς «δύο οὐρανοὺς» τοῦ ποιητοῦ, τὸν «ἓνα ἄνω κυανοῦν, γλαυκὸν τὸν ἄλλον κάτω». Ἀπὸ τὰ ὕψη τῶν βράχων τῆς Φρεαττοῦς ὁ κατὰ τὸ οὐρανὸς τὸν ὁποῖον χθὲς ἀντίρρυζα, ἦτον, ὄχι γλαυκός, ἀλλὰ μυριόχρω-

μος; παντοῖα χρώματα καὶ ἀποχρώσεις διεχόνοντο, διεγράφοντο, συνεπλέκοντο, συνεπληρῶνοντο, διεδέχοντο ἀλλήλας ἐπ' αὐτοῦ. Οἱ χρωματισμοὶ τῆς ἱριδος θαψιλῶς εἶχον ἀποτεθῆ ἐπὶ τῆς γλαυκῆς ὀβόνης, τῆς ἀτελευτήτου. Φανταστικὰ βασίλεια διεχαράσσοντο ἐκεῖ περικλειόμενα ὑπὸ λευκῶν, πρασίνων, τεφρῶν, ῥοδόχρων, ἰανθίνων, μολυβδόχρων, γαλανῶν ὀρίων; τὰ ἴχνη τῆς διαβάσεως Τριτῶνων καὶ Νηρηίδων καὶ Θεοτήτων, ἐξ ὧν ἐκάστη ἔφερον ἴδια σήματα, ἐσημειοῦντο ἐπὶ τῶν ὑποφρισσόντων κυμάτων; αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου ἐθλόωντο ἐκεῖ διασπόμεναι εἰς μυρίους ἀστερίσκους τρομωδῶς στίλβοντας; μὲ χίλια χρυσὰ στόματα, μὲ χίλια χρυσὰ ὄμματα ἐχαμογελοῦσε καὶ ἔβλεπε τὸ χιλιόχρωμον πέλαγος. Καὶ χίλια σκέψεις κατεῖχον τὸ πνεῦμά μου.

Ἀλλὰ τῶν σκέψεων τούτων μία ἐκυριάρχει; ἡ σκέψις τῆς ὑψηλῆς ποιήσεως τὴν ὁποίαν ἔξεγείρει τὸ ὑψηλὸν θέαμα τῆς θαλάσσης. Ὅταν ἔχωμεν ἐνώπιόν μας τὴν θάλασσαν, συμβαίνει ἐνίοτε, ὅσον περὶ καὶ ἂν εἴμεθα, νὰ αἰσθανώμεθα ἐπιφοιτῶν ἐν ἡμῖν τὸ θεῖον πνεῦμά της; τότε πάντες εἴμεθα ποιηταί. Ἀλλὰ πρὸς τοὺς ποιητὰς πόσας ἰδέας ἐμπνέει καὶ ποίας μορφᾶς ἀποκαλύπτει ἡ θάλασσα, ἡ ποιήσις αὕτη τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ποιήσεως! Τίνας δὲ ἀναμνήσεις δέον νὰ ἐξεγείρῃ, καὶ τίνας συγκινήσεις νὰ προκαλῆ καὶ εἰς τίνων κόσμον ἀνάπλαισιν νὰ κεντρίξῃ Ἑλληνικὰ ποιητὰς τὸ ἐλληνικὸν πέλαγος, τὸ στοιχεῖον τοῦτο ἐν τῷ ὁποίῳ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον «ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν». Ἡ θάλασσα εἶνε τὸ καύχημα τοῦ παρελθόντος καὶ ἡ ἐλπίς τοῦ μέλλοντος ἡμῶν; ἐν αὐτῇ ἐμεγαλοῦργησεν ἡ Ἑλλάς, δι' αὐτῆς πιθανώτατα, ἐγράφη νὰ δοξασθῆ καὶ πάλιν.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐθνικὴ ἠστορία καὶ ἡ ἐθνικὴ φιλολογία, ἀκόμη καὶ ἡ πτωχὴ ἡμῶν καλλιτεχνία, νομίζει τις ὅτι δρωσὶ κυρίως ἐπάνω τῶν ὑγρῶν πεδίων; ἐκεῖθεν προσλαμβάνουν ψυχὴν; ἔχουσιν ἀδελφοὺς τὰ κύματα, καὶ μητέρα τὴν θάλασσαν. Τὸ σύμβολον τοῦ Ἑλλήνος εἶνε ὁ Ὀδυσσεύς; ὁ κόσμος του εἶνε τὸ πέλαγος. Ἡ Ὀδύσεια ἦτον, εἶνε καὶ θὰ εἶνε τὸ μέγα ἐθνικὸν μας ποίημα. Ἀλλ' ἄς ἀφήσωμεν δι' εὐθετωτέρας περιστάσεις τὰς εὐρείας διὰ τῶν αἰῶνων ἀναδρομὰς; ἄς περιορισθῶμεν εἰς τὸν στενότερον κύκλον τῆς νεωτέρας ἐποχῆς. Κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 21 οἱ κατὰ θάλασσαν θρίαμβοι λαμπρύνουσι τὸ ἔργον ἡμῶν ὅσον δὲν κατώρθωσαν τοῦτο αἱ νίκαι τῆς ξηρᾶς. Ποῖος εἶνε ὁ ποιητικώτερος, ποῖος παρίσταται ὡς ὁ ὑπερφύστερος ἥρωϊς τῆς ἐπαναστάσεως; τίς ἄλλος εἰμὴ ὁ Κανάρης; Οἱ στίχοι τῶν ποιητῶν μας διακρίνονται ἐκ βαλσαμώδους θαλασσίας αἴρας. Δὲν ἀπεκτῆσαμεν ἀκόμη ἐξοχὸν τι ἔργον ἐν τῇ ποιήσει, ὅλον ἐμπνευσμένον ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ ὅλον ἀναπαριστῶν τὸν ποικιλόμορφον καὶ βαθυσήμαντον κόσμον της; ὁ μέγας θαλασσογράφος ποιητῆς δὲν ἐφάνη ἀκόμη. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι παρὰ πολλοῖς ἐκ τῶν ἡμετέρων ποιητῶν ὠραιόταται ἐμπνεύσεις ὀφείλονται εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ὅτι πρὸς ἀπόγους θαλασσογραφίας θὰ ἠδύναντο ἀφόδως νὰ παραβληθῶσι στίχοι τινὲς καὶ στροφαί, ἐνίοτε δὲ καὶ ὀλόκληρα ποιήματα ἐκεῖνων. Ἐκ τῶν δραματικωτέρων καὶ γοητευτικωτέρων ὀδημοτικῶν ἀσμάτων μας εἶνε τὰ ἀναφερόμενα εἰς θαλασσίας σκηνάς. Αἱ Ὠδαί

τοῦ Κάλβου, κατ' εὐθείαν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Νηρηίδων, πλέουσιν ἐν ἄσμασι καὶ χοροῖς ἐπὶ τῶν γλαυκῶν ὑδάτων τοῦ Ἴονίου καὶ τοῦ Αἰγαίου. Οἱ λαμπρότεροι στίχοι τοῦ Σολωμοῦ, οἱ περιωζόμενοι τοῦ «Πόρφυρα», καὶ τινες τῶν «Ἐλευθέρων Πολιορκημένων» μᾶς μεταφέρουν εἰς τὴν θάλασσαν. Τὸ χαριτωμένον ποίημα τοῦ Μαυρογιάννη εἶνε ὁ »Ναύτης τοῦ Ἴονίου.« Μὲ τὸ «Σήμαντρόν» του, μικρὸν ναυτικὸν δράμα, ὁ Βαλαωρίτης μᾶς ἀποσπᾷ τὰ δάκρυα. Ὁ Προβελέγιος ἔσφαλε τὸ «Κῦμα τοῦ Αἰγαίου» διὰ νοημάτων καὶ εἰκόνων, τῶν ὁποίων τὸ κάλλος συγκαλύπτει καὶ τὴν λάμψιν ἀμαυροῖ ἢ χρῆσις τῆς πεζῆς γλώσσης· ἀλλ' ὁ αὐτὸς βραδύτερον, ὠριμώτερος ἤδη καὶ μᾶλλον προσεγγίσας τὴν καλλιτεχνικὴν ἀλήθειαν, ἔγραψε τὴν μυστηριώδη ἱστορίαν τοῦ «Καταραμένου ναύτη.» Ὁ Ἀχιλλεὺς Παράσχος λησμονεῖ πρὸς στιγμὴν τὰς πατριωτικὰς κοινοτοπίας του διὰ νὰ ἐξυμνήσῃ τὴν «Θάλασσαν τῆς Σαλαμίνος.» Τὴν Ὀδύσειαν ἐν τοῖς πρώτοις ἐξέλεξε ἐν Ἐπολλιάς διὰ νὰ ἐνσωματώσῃ τὸ εὐρύ του ὄνειρον τῆς γλωσσικῆς ἀναπλάσεως. Τὸ «Ταξίδι» τοῦ Ψυχάρη ἐμψυγώνει ἢ αὔρα τοῦ Βοσπόρου καὶ οὐχὶ σπανίως ἢ ποιήσις τῶν σαπφειροσυμαραγδίνων ἀκρογιαλιῶν μας λαλεῖ ἐν αὐτῷ. «Θαλασσινὰ Εἰδύλλια» ἐδάπτισεν ὁ Παπαδιαμάντης τὰ ὄρατά του διηγήματα. Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ «Ὀρκου» τοῦ Μαρκοῦ ἀναπτύσσεται ἐπὶ τῆς θαλάσσης.

Ὁ πρὸς τὸ στοιχεῖον τοῦτο ἔρωσ ἐνέπνευσε καὶ τὴν ἀρτί ἐκδοθεῖσαν «Θάλασσαν», τὴν συλλογὴν τῶν ποιημάτων τὰ ὁποῖα, ὡς γνωστὸν, ἐβραβεύθησαν ἐν τῷ Ἀγῶνι τοῦ 1891, εἰσηγουμένου τοῦ κ. Βλάχου, τοῦ ὁποίου ἡ ἔκθεσις καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν αὐτῇ τῇ Ἐστίᾳ. Ἡ «Θάλασσα» εἶνε ἔργον νεαροῦ συμπαθεστάτου κυρίου ἐκ Σύρου, τοῦ Νίκου Ἰω. Δαμιανοῦ, ὅστις ἀγαπᾷ τὴν θείαν τέχνην τῶν στίχων καὶ παρέχει ἐλπίδας ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι θά δυνήθῃ, ἀνδρούμενος, μορφούμενος, πλουσιῶς ἐμπνεόμενος καὶ καλλιτεχνικῶς χρησιμοποιοῦν τὸν πλοῦτον τῆς ἐμπνεύσεως, νὰ παραγάγῃ ἔργα ἄξια τῆς τέχνης, τὰ ὁποῖα νὰ στεφανώσῃ αὐτὴ ἢ ἀθάνατος Ποίησις, οὐχὶ δὲ θνητῶν, ἀπροσέκτων πολλάνικς καὶ ἀναρμοδιῶν, χεῖρες. Ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὁ νεαρὸς ποιητὴς διατελεῖ εἰς τὴν παιδικὴν περίοδον ἀστραπιαία μόνον ὄνειρα βλέπει, τὰ ὁποῖα ἀδυνατεῖ νὰ συλλάβῃ· αἰσθάνεται τὴν καρδίαν του νὰ πάλλῃ ἐξ εὐγενοῦς συγκινήσεως, ἀλλὰ στερεῖται Φαντασίας, ἢ ὁποῖα εἶνε ἡ κυρίως ποιητικὴ δύναμις. Δὲν ἐχειραφετήθη ἀκόμη· δικάζεται προφανῶς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀπὸ τοῦ 1880 καὶ ἐντεῦθεν νέων ποιητῶν ἡμῶν, τῶν ὁποίων ὁ χαρακτήρ ἐξακολουθεῖ ἐξελισσόμενος καὶ δὲν ἐπαρῶν ἔτι· ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν μάλιστα τῶν πρώτων στίχων ἐκείνων, τῶν παιδικωτέρων. Τὴν πρωτόπειρον στιχογραφίαν καὶ τὴν πρωτόπειρον γλώσσαν ἐκείνων ἀκολουθεῖ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον συναρμολογεῖ τὰς ἰδέας του, ἀρχίζει καὶ τελειώνει τοὺς στίχους του. Ἡ μόνη διαφορὰ μεταξὺ ἐκείνων καὶ αὐτοῦ εἶνε ἡ φιλοδοξία, ἢ πρωτοτυπία, ἃν θέλετε, τοῦ νέου ποιητοῦ, εὐρόντος ἕνα μέγαν τίτλον διὰ τὰ μικρά του ποιήματα. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ μᾶλλον ἐμπνευσμένον μέρος τῆς συλλογῆς ταύτης συγκεντροῦται ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ εἰς τὴν λέξιν Θάλασσα! Ὁ ποιητὴς μᾶς λέγει ἐν ἀρχῇ ὅτι τὰ κύματα

«ἐνα τραγοῦδι μυστικόν, αἰώνιο τραγοῦδον», καὶ ὅτι οἱ λογιῶμοι τοῦ «τῆς καρδιάς παιδιὰ καμαρωτά, — ποῦ μέρα νύχτ' ἀκούραστα ἔτῃ θάλασσα γυρίζουν — μαζὺ τους χίλια ὄνειρα τοῦ φέρουν φτερωτά — ἔτ' ἄσπρο χαρτί του ρίχνουνε τραγοῦδια ταιριαστά.» Ἄλλ' ἀναγινώσκοντες τὰ 18 ἀκολουθοῦντα εἰς τὸ προοίμιον τοῦτο ἁμαρτία, ματαίως ἀναζητοῦμεν ἐν αὐτοῖς τὸ ὄνειροπολούμενον «μυστικὸν καὶ αἰώνιο τραγοῦδι», δὲν βλέπομεν δὲ οὔτε τῶν λογιῶμων του, ὅσον καὶ ἂν γυρίζουν μέρα νύχτ' ἀκούραστο ἔτῃ θάλασσα, τὰ χίλια φτερωτὰ ὄνειρα, ριγμένα ἐκεῖ ἔς τᾶσπρο χαρτί, ὑπὸ μορφὴν ταιριαστῶν τραγοιδῶν. Οἱ βραβεύσαντες αὐτὰ κριταὶ ἔσχον τὴν εὐσυνειδησίαν νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι «στεροῦνται καθόλου δυνάμειος περὶ τὴν ἔκφρασιν καὶ γαλαρᾶν μᾶλλον ἢ συνεπτυγμένην ἔχουσι τὴν φράσιν, κατ' ἀκριβολογίαν δὲ δὲν θά ἦτο δυνατόν νὰ κριθῶσι βραβεῖου ἄξια.» Ἄλλ' οὐδὲ κατ' ἐπιείκειαν νομιζῶ ὅτι ἦτο δίκαιον νὰ βραβευθῶσι στίχοι ἐν ἀγῶνι τὸν ὁποῖον εἶχον τιμῆσαι ἔργα ἀσυγκρίτως ἀνώτερα τοῦ βραβευθέντος καθ' ὕλην καὶ εἶδος, καὶ γλώσσαν καὶ κάλλος· μήπως δύνανται νὰ παραβληθῶσι οἱ ἄπτεροι οὗτοι στίχοι πρὸς τὸν μεγαλοφάνταστον «Καθρέφτη τοῦ Πύργου» ἢ πρὸς τὰ «Λόγια τῆς Ἀγάπης», τὴν θαυμασίαν ποιήσιν, τὴν ὁποῖαν ἐλόκληρον ἠτύχησε νὰ φιλοξενήσῃ ὑπὸ τὸν τίτλον Σονέττα εἰς τὰς στήλας τῆς Ἐστίᾳ; Μήπως ἀνευρίσκειται εἰς αὐτοὺς ἔστω καὶ εἰς πλαστικὸς στίχος, ὡς ὁ ἀκόλουθος: «Καὶ ἡ φροντίδα μεσ' ἔτῳ τὸ δρόμο τῆς γυρεύει», ἐκ τοῦ «Μαντείου τῆς Ψυχῆς;»

Ἀλλὰ τὰ ἐβραβεύσαν, λέγουν, οἱ κριταὶ διὰ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ἐγκράτειαν τῶν ἀπλότης ἢ ὁποῖα, πλήν τινων ἐξαιρέσεων, εἶνε κυρίως ἰσχυρῆς καὶ ἐγκράτεια, ἢ ὁποῖα, ἀκριβῶς εἰπεῖν, εἶνε πτωχεία. Τὸ ἐλάττωμα τῆς Θαλάσσης εἶνε ὅτι ἀκριβῶς δὲν ἀπότυποῦται ἐν αὐτῇ σχεδὸν οὐδεμία ἐκ τῶν μυρίων ἀπόψεων τοῦ μεγαλοπρεποῦς στοιχείου· κοινοὶ μόνον τόποι καὶ ἐντυπώσεις παιδίου, τὸ ὁποῖον ἀντὶ νὰ γνωρίσῃ τὴν θάλασσαν, ἀντὶ νὰ πλαγήσῃ τὰ βλέμματα, καὶ νὰ ἀπολύσῃ τὴν ψυχὴν του εἰς τὰ πλάτη καὶ τὰ ὕψη καὶ τὰ βᾶθη τῆς, ἀρκεῖται ἀπὸ τῆς ἀκτῆς παρατηροῦν τὸ κύμα τὸ πρὸ ποδῶν του σπώμενον, καλιζόν διὰ τῆς βράδου του τὴν ἄμμον τῆς ἀκρογιαλιάς καὶ συγκομιζόν ἐκεῖθεν ἐν ἡ δύο στιλπνὰ γαλικῆκια. Τὰ «Θαλασσινὰ», ποιήματα δημοσιευθέντα πρὸ τινων ἐτῶν, ὑπὸ τοῦ ἐπίσης νεαροῦ κ. Σηληιωτοπούλου, εἶνε πολὺ πλουσιώτερα καὶ πολὺ θαλασσινώτερα τῆς «Θαλάσσης» τοῦ κ. Δαμιανοῦ.

Μόνον διότι εἰς τοιαύτην ὑπέροχον θέσιν ἔταξαν τὴν συλλογὴν ταύτην, αἰσχυρόμενοι κατὰ βέβαιον, πιθανώτατα, οἱ κριταὶ, κρίνομεν ἤδη αὐτὴν ἄξιαν τοιαύτης μνείας, ἢ ὁποῖα ἴσως θά φανῇ εἰς τινὰς αὐστηροτέρους τοῦ δέοντος. Ἀλλὰ τὴν φαινομενικὴν ταύτην πρὸς τὸ ἔργον αὐστηρότητα δικαιολογεῖ ἢ βραβεύσει αὐτοῦ, ἐξ ἧς ἠδύνατο ἐκ τῶν ἀπλουσιώρων τινος νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἐγεννήθη νέος ποιητὴς ἐν Ἑλλάδι, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ θάλασσα εἶρε τὸν ψάλλτὴν τῆς, καὶ ὅτι οἱ μετ' αὐτοῦ διαγωνισθέντες ἦσαν καὶ μνείας ἀνάξιοι. Ἄλλ' οὕτω γράφοντες δὲν φρονοῦμεν ὅτι ὁ νέος ποιητὴς τῆς «Θαλάσσης» εἶνε καὶ μνείας ἀνάξιος· κάθ' ἄλλο. Στίχοι τινὲς αὐτοῦ

εἶνε ἀρκεύτως εὐάρεστοι. Τὸ «Ναυτοπούλο» του συγκινεῖ, ἢ δὲ «Σκουριασμένη ἄγχυρα» θὰ ἦτο πράγματι ὠραῖον ποίημα, ἂν δὲν ἠκολούθει ἡ τελευταία στροφή, ἐξαλείφουσα τὴν ὅλην ἐντύπωσιν διὰ μικρολόγου καὶ τετριμμένης παρομοιώσεως. Τὸ τέλος τῶν «Τριῶν Νησιῶν» ἀντηχεῖ ὡς πολεμικὸν ἔγερτήριο, ὃ «Ναυτὴς» δὲν στερεεῖται ἐλληνοπρεπυῶς τινος γλυκύτητος, καὶ ἡ «Νύχτα» εἶνε λίαν παραστατική. Ἄλλ' ἀπὸ τὴν ἐνθαρρυντικὴν μυσίαν τῆς ὁποίας εἶνε ἄξιοι οἱ στίχοι οὗτοι μέχρι τοῦ βραβεῖου τοῦ ὁποίου ἔτυχαν, ἄβυσσος χαίνει. Διὰ τὴν πληρωθῆ τὸ βῆθην ὑπὸ τῶν προφητῶν ὅτι ἐν Ἑλλάδι καὶ οἱ ποιητικοὶ διαγωνισμοί, μετὰ πολλῶν ἄλλων, πέπρωται νὰ γελωτοποιῶνται.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ¹

Θ'. — Προκοπή

Μπήκαμε τώρα στ' ἀληθινὰ βάσανα. Πᾶν τὰ παιχίδια, πᾶν τὰ χρόνια ποῦ λάμπουν ἀπάνω στὸ πρόσωπό μας σὰν τὸ γλυκοχάραμα τῆς αὐγῆς, κι ἀρχίζουμε τώρα νὰ δουλεύουμε μέσα στὸν ἥλιο ποῦ τὸν λένε ζωὴ, τὸν ἥλιο ποῦ μᾶς χύνει τὸ φῶς του νὰ δοῦμε τί μεγάλο καλὸ εἶχαμε καὶ τὸ χάσαμε. Δὲ λέγω πῶς δὲν ξανάρχεται ἡ χαρὰ; ἔρχεται σὰν ξαναβρεθοῦμε στὸ σπίτι μας ὕστερ' ἀπὸ τὴν ξενιτεία, σὰν πρωτοφιλήσουμε τὴν καλὴ μας, σὰν τὴ βλέπουμε νὰ βυζάνη τὸ πρῶτο της, σὰ χορεύουμε τὸ πρῶτο ἐγγόνι, στὰ γόνατά μας, ἔρχεται τότες ἡ χαρὰ καὶ μᾶς βαλσαμώνει. Μὰ εἶναι βαλσάμωμα, γιαιρεία πόνου, κι ὄχι παντοτινὴ γιαιρεία. Ἡ καθαυτὴ χαρὰ ποῦ καταπονᾷ τὸν πόνο καὶ τὸν πνίγει μέσα στὴν καρδιά, εἶναι ἡ χαρὰ τοῦ παιδιοῦ, κι αὐτὴ δὲν ξανάρχεται.

Τώρα πιά δὲν μπορούσα νὰ ξεφύγω τὸ δάσκαλο. Καὶ μήτε τῷθελα. Γιὰ χάρη τῆς Λενιώς μου, τὸν ἀγαποῦσα τὸ δάσκαλο. Αὐτὴ τὴ φορά μὲ πῆρε ἡ μάνα μου στὸ Σκολεῖο. Τοῦ γλυκομίλησε τοῦ δασκάλου, τοῦ εἶπε πῶς εἶμαι ὀρφανὸ καὶ νᾶχη τὴν ἐννοια μου, τῆς εἶπε κι αὐτὸς δυὸ λόγια, μὲ πῆρε ἀπὸ τὸ χέρι, κ' ἔκαμε πῶς μὲ χάδεψε. Εἶναι ἀλήθεια πῶς δὲ μὲ παρατρόμαξαν αὐτὴ τὴ φορά. Τὸ φαρμάκι ἔμπαινε λίγο λίγο. Κ' ἔτσι ἄρχισα νὰ προκόβω.

Ἄρχισα νὰ προκόβω καθὼς προκόβει καὶ πᾶει μπρὸς μιά βαρκουλα ἀνάμεσα σὲ δυὸ ἐνάντια ρέματα. Τὸ ἕνα, τῆς στυροφιάς τῶν παιδιῶν, τᾶλλο, τῆς καμαρωμένης δασκαλικῆς μας. Τὰ παιδιὰ μοῦ χωράτευαν ἢ καὶ μοῦ βλαστημοῦσαν ρωμαϊκῶς, ὁ δάσκαλος μὲ καθοδήγευε κορακίστικα. Ἔτσι καὶ τὰ βιβλία του, σὰν ἄρχισα νὰ τὰ μισονοιώθω. Ἡ μακαρίτισσα μὲ καμάρωνε σὰν τὰ διάβαζα τὸ βράδυ κοντὰ στὸ λυχνάρι. Κ' ἔλεγε, τί μεγάλη τύχη ποῦ τὴν ἔχουν τώρα

τὰ παιδιὰ ποῦ μαθαίνουνε γράμματα τόσο εὐκολα. Τᾶλεγε γράμματα, γιατί δὲν καταλάβαινε λέξη. Ἄν εἶτανε στὴ γλώσσα της, δὲ θὰ εἶτανε γράμματα. Ἄν πῆς τὸ μουστο γλεῦκος, εἶναι γράμματα. Ἄ γράψης πῶς τὸ φαιεῖ εἶναι κεκολλημένον, καὶ μυρίζε: κνίσσαν, γίνεται κι αὐτὸ ἀμείως γράμματα. Ἄλλάξεις λέξεις καὶ πηγαίνεις ὀμπρὸς καὶ μὲ τὸ βάσανο νὰ βρῆς τὴ λέξη, ὁ Θεὸς νὰ σὲ βοηθήσῃ νὰ βρῆς καὶ τί θὰ πῆς. Ἄ θέλῃ νὰ γράψῃ κανένας τίποτις ποῦ τὸ συλλογίστηκε ἀπατός του, κι ὄχι: κάποιος ἀρχαῖος ἢ φράγκος, — ἕνα παιδικήσιο παραμυθᾶκι νὰ ποῦμε, — δὲ βρίσκει κορακίστικες λέξεις γιὰ τὸ μισό, γράφει λοιπὸν τᾶλλο μισό. Καὶ κείνος πάλι ποῦ τὸ διαβάσει, ἂν εἶναι ἀρχαῖος, δὲν καλοχωνεύει τὰ μισὰ ποῦ διαβάσει, κ' ἔτσι τοῦ μένει τὸ τέταρτο. Τὰ φραγκόπουλα κερδίζουν ἀπὸ τὰ βιβλιάρικια τους ἑκατὸ τὰ ἑκατὸ, ἐμεῖς εἰκοσιπέντε τὰ ἑκατὸ. Τᾶλλα εἰκοσιπέντε εἶναι ἀπόλυτες γενικὲς κι ἀναδιπλασιασμοί, καὶ τὰ πενήντα μήτε γράφηκαν! Κ' ἔτσι βγαίνει τὸ ρωμιόπουλο στῆς ζωῆς τὴν παλαιστρα ἀρματωμένο κορακίστικες λέξεις καὶ φράσεις.

Τὶς βάζει στὴν ἀράδα καὶ μισογίνεται ἡ δουλειά του. Οἱ σολοικισμοί κ' οἱ βαρβαρισμοί εἶναι ψύλλοι στ' ἄγχυρα. Τώρα πρέπει νὰ βγῆ τὸ ψομί ὅπως ὅπως..... Τί παράξενο! Ἐνας λαὸς ποῦ τολμᾷ νὰ πάρῃ μιά πεθαμμένη γραμματικὴ γιὰ δική του, καὶ γραμματικὴ ποῦ χρειάζεται μιά ζωὴ νὰ τὴ μάθῃς, τί νὰ σοῦ κάμῃ; Θᾶμα εἶναι κι αὐτὸ ποῦ σοῦ κάνει. Θᾶμα εἶναι ποῦ ἔχουμε πέντ' ἔξη νομάτους μέσα στὴ χώρα ποῦ μᾶς γράφουν τὰ κορακίστικα χωρὶς νὰ μᾶς σφέρουν ἀνέκατο. Τί εἶπες; Τάχα λές πῶς ὅλοι θὰ γείνουνε μιά μέρα σὰν αὐτοὺς τοὺς πέντ' ἔξη; Σπολλάτη! Ἄς γείνουμε τὸ λοιπὸν ὅλοι μας Μπερναρδάκηδες, νὰ συγᾶσῃ τὸ ἔθνος. Ἄς σφαλῆσουμε τ' ἀργαστήρια μας, ἄς στουπώσουμε τ' αὐτιά μας, ἄς δέσουμε τὰ χέρια μας, κι ἄς μελετοῦμε τὴν ἀρχαία ὥσπου νὰ φτειάζουμε μιά καλὴ κορακίστικη. Ἐνα πᾶμα μοναχά. Νὰ ποῦμε τοὺς ἄλλους νὰ μὴν πολυθιάζονται μὲ τὸν πολιτισμὸ τους, γὰ τοὺς προστάζουμε καὶ μεῖς. Νὰ ποῦμε καὶ τοὺς Βουλγάρους νὰ μᾶς ἀπαντήξουμε λιγάκι, γιατί σπουδάζουμε τὴν ἀρχαία γραμματικὴ. Καὶ σὰν τὴ μάθουμε, ἄς κοπιᾶσουν.

Αὐτὸ εἶταν τὸ ἕνα ρέμα ποῦ ἔσπρωχνε τὴ βαρκουλα μου. Καὶ γιὰ τᾶλλο, τί νὰ σοῦ πῶ! Ποιὸ ἀγόρι, ἢ ποιὸ κορίτσι, μπορεῖ νὰ ξεφύγῃ τίς γιλίες μωρολογιῆς, νοστιμιῆς, ἀθανιῆς, φοβέρες ἢ καὶ βρεισιῆς ποῦ καταρακυλοῦν ὀλόγουρά του σὰν πέτρες ἀπὸ βουνὸ μαζί μ' ἕνα χεῖμαρρο! Σὲ ποιὸ Σκολεῖο δὲ σημαδεύεται τὸ παιδί μὲ τέτοια καταρακυλίσματα! Ποιὸς δὲν ἔμαθε νὰ καταριεῖται στὴ γλώσσα του! Ποιὸς δὲ βγάξει τὸ πάθος ἀπὸ μέσα του σὰ ζωντανὸ φεῖδι, τὸν πόνο του σὰ ζεστό

¹Ἴδε σελ. 252